

УДК 811.111'232:378.091.39

РОЛЬОВА ГРА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ПРОВЕДЕННЯ НАУКОВОЇ ДИСКУСІЇ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Кобзар О.І., Лешніова Н.О. (Харків)

У даній роботі розглядається рольова гра “Наукова конференція” як засіб формування у студентів навичок проведення наукової дискусії англійською мовою. Даються практичні рекомендації з використання рольової гри, яка сприяє розвитку навичок усного мовлення та усуненню психологічного бар’єру під час виступу іноземною мовою.

Ключові слова: наукова дискусія, рольова гра, навички усного мовлення, психологічний бар’єр.

Кобзарь Е. И., Лешнёва Н. А. Ролевая игра как средство формирования навыков ведения научной дискуссии на английском языке. В данной работе рассматривается ролевая игра “Научная конференция” как средство формирования у студентов навыков ведения научной дискуссии на английском языке. Даются практические рекомендации по применению ролевой игры, которая способствует развитию навыков устной речи и устранению психологического барьера при выступлении на иностранном языке.

Ключевые слова: научная дискуссия, ролевая игра, навыки устной речи, психологический барьер.

Kobzar O., Leshnyova N.O. Role Play as a Means of the Formation of the Skills when Holding a Scientific Discussion in English. The role play “Scientific Conference” is considered in the present paper as a means of the formation of students’ habits of holding a scientific discussion in English. Practical recommendations on the usage of the role play facilitating the development of speech habits and the elimination of a psychological barrier when speaking a foreign language are given.

Key words: scientific discussion, role play, speech habits, psychological barrier.

У наш час, коли Україна впевнено крокує шляхом до євроінтеграції, вимоги до фахівців у різних галузях науки та техніки зростають рік від року. У зв’язку з розширенням міжнародних контактів та співпраці у різних сферах діяльності розширюються можливості українських науковців стосовно участі в розробці спільних проектів та в міжнародних наукових конференціях. Саме це вимагає від них володіння іноземною мовою як засобом комунікації.

Звичайно на міжнародних наукових конференціях, які проводяться в Європі та в Америці, саме англійська мова використовується як робоча мова конференції. Тому перед викладачами англійської мови вищих навчальних закладів України стоїть важлива задача – навчити студентів не лише виступати з доповідями, але й вести наукову дискусію англійською мовою.

Мета статті – обґрунтування доцільності використання рольової гри як засобу формування навичок проведення наукової дискусії англійською мовою та надання практичних рекомендацій щодо організації та проведення рольової гри “Наукова конференція”. Рольова гра визнана провідними педагогами та психологами (як вітчизняними, так і закордонними) [1-3; 5-10] ефективним засобом навчання усного мовлення, оскільки вона, на відміну від традиційних дидактичних методів, успішно охоплює три компоненти навчального процесу: інформаційну базу, творче мислення та практичні професійні навички [2: 11]. Рольова гра є активним методом навчання, який має значні переваги: примусова активізація мислення та поведінки студентів (вимушена активність); високий ступінь залучення студентів до навчального процесу (активність студентів можна порівняти з активністю викладача); обов’язкова взаємодія студентів між собою; підвищений ступінь мотивації, емоційності та творчий характер занять;

спрямованість на переважний розвиток професійних, інтелектуальних, поведінкових навичок та вмінь у стислий час [1: 205]. Перевагами рольових ігор є й такі якості: максимальне наближення до реальних умов професійної діяльності, широка самостійність учасників гри, прийняття рішень, які моделюють реальну комунікативну ситуацію [5: 193].

Під час навчання студентів немовних факультетів усного мовлення доцільно використовувати комплекс рольових ігор. Особливий інтерес у студентів старших курсів викликає розроблена нами рольова гра “Наукова конференція” [4], яка включає три етапи: підготовчий, ігровий та заключний.

Підготовчий етап охоплює презентацію лексико-граматичного матеріалу (загальнонаукова лексика та мовленнєві зразки за темами: “Очолоення конференції”, “Запитання до доповідачів”, “Відповіді на запитання”, “Висловлювання думок” (згода, схвалення, незгода, сумнів та ін.), “Висловлювання зауважень”, “Формулювання висновків”) та його засвоєння у процесі виконання комплексу тренувальних та комунікативних вправ. Під час розробки усіх методичних матеріалів до цієї гри ми дотримувалися принципу комунікативної спрямованості, який є одним з найважливіших у процесі навчання усного мовлення. Цей принцип має кінцевою метою навчання володіння мовою як засобом спілкування з позиції того, хто говорить, та з позиції того, хто слухає [6: 37].

Діяльність студента в процесі рольової гри охоплює риси не лише навчальної, але й майбутньої професійної діяльності. У наш час у міжнародних наукових конференціях беруть участь не тільки визнані фахівці, а й студенти старших курсів та аспіранти, які проводять активну наукову діяльність та вже досягли певних результатів у своїй сфері досліджень, тому саме вони є найбільш мотивованими та демонструють найбільшу активність під час проведення рольової гри “Наукова конференція”. Для них участь у цій грі є “репетицією” перед виступом на реальній міжнародній конференції, які щорічно проводяться у деяких країнах Європи (іноді за кордоном організуються суто студентські міжнародні наукові конференції).

Проведення рольової гри “Наукова конференція” має комунікативну спрямованість і дозволяє студентам на практиці використовувати теоретичні знання та підвести їх на етап

спонтанного мовлення за тематикою, яка пропонується, при цьому вони вступають до полеміки, відстоюють свою точку зору, наводять аргументи на користь або проти тієї чи іншої гіпотези, а також обмінюються інформацією про останні досягнення у сфері їх професійної діяльності. У даній рольовій грі беруть участь усі студенти групи, кожний з них повинен одержати роль. Розподіл ролей є важливим педагогічним прийомом, який передбачає знання викладачем індивідуально-психологічних особливостей студентів [7: 205]. Розробляти ролі слід не лише відповідно до лінгвістичних здібностей, але й з урахуванням особистості кожного студента [11: 117].

Під час проведення рольової гри кожний студент одержує картку, в якій вказана його роль та чітко сформульована комунікативна задача, конкретна мета, але не вказані мовні засоби, необхідні для її досягнення. Наприклад, один з студентів одержує роль “голови конференції”. Його обов’язком є відкриття конференції, він повинен також оголосити порядок денний, побажати учасникам конференції плідної роботи, надати слово доповідачам, стежити за регламентом, пропонувати висловитися опонентам. “Голова” виконує свою роль, спираючись на лексико-граматичний матеріал, засвоєний раніше – на підготовчому етапі. “Доповідачі” готують свої доповіді заздалегідь, їх задача – не лише донести інформацію до слухачів, але й відповісти на будь-які запитання учасників конференції, відстоювати свою точку зору, доводити правоту того чи іншого положення. Метою “опонентів” є висловлювання протилежних думок, аргументація сумніву чи незгоди з “доповідачем”.

Вибір теми для проведення цієї рольової гри залежить від мети викладача та фахових інтересів студентів. Іноді до порядку денного “Конференції” включаються теми курсових робіт, що надає студентам можливість перевірити правильність висновків їх досліджень, побачити сильні та слабкі місця їх роботи. За бажанням студентів темою конференції може стати будь-яка проблема, що їх хвилює. Наприклад, в одній із груп нами була проведена конференція на тему: “Наркотики. Їх вплив на людину”. Ця тема викликає інтерес у молоді, тому студенти прийняли активну участь у пошуку матеріалів для доповідей. Дискусія також проходила активно, обговорювалися вплив різних наркотичних речовин на людину та наслідки їх регулярного

використання, наводилися статистичні дані, розглядалися закони, які забороняють прийом наркотиків.

Під час гри студенти використовують знання, засвоєні на підготовчому етапі, самостійно обирають лексичні та граматичні засоби, необхідні в тій чи іншій комунікативній ситуації. В процесі цієї роботи студенти набувають навички та вміння використання іноземної мови як засобу комунікації, а також засвоюють етичні норми проведення дискусії.

Важливу роль у підвищенні ефективності навчального процесу грає й заключний етап – обговорення підсумків гри, оцінка мовленнєвої діяльності студентів, при цьому оцінюється насамперед ініціативність учасників рольової гри, їх активність під час дискусії, а потім – лексико-граматичні засоби, які вони використовували. На заключному етапі студенти самі виправляють типові помилки, які вони зробили в процесі гри.

Під час рольової гри у студентів виникає діловий азарт, підвищується емоційність сприйняття інформації. Ігрова атмосфера допомагає перебороти психологічний бар'єр, який часто виникає у студентів під час звичайних занять при необхідності висловлювати свої думки іноземною мовою, стимулює активність учасників. Створення природної, невимушеної атмосфери сприяє психологічній розкутості студентів, забезпечує умови, які допомагають студентам продемонструвати свої творчі здібності повною мірою.

Таким чином, рольова гра розглядається нами як колективна творчість усієї групи, що сприяє розвитку навичок проведення спонтанного, емоційно забарвленого діалогу.

Під час гри виникає ефект солідарності, який фактично характеризує будь-яку колективну діяльність, активізує діяльність кожного [3: 163]. Успіх рольової гри є результатом творчої співпраці усієї групи, при цьому успіх кожного приносить моральне задоволення усім учасникам гри. Участь у цій грі сприяє формуванню у студентів впевненості в собі, у своїх силах, дає їм можливість самоствердження. Під час гри студенти набувають не лише навички та вміння усного мовлення, але й вміння колективно працювати над спільними задачами, швидко орієнтуватися в обстановці, що необхідно для майбутнього науковця та допоможе йому стати активним учасником міжнародних наукових конференцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блума Д.П. Опыт использования деловых игр при подготовке учителей иностранных языков в университете / Д.П. Блума // V Междувед. школа-семинар по актив. методам обучения "Применение АМО в учебном процессе", Юрмала, 24-30 апр. : тез. докл. – Рига : РГУ, 1983. – С. 205-206.
2. Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке / И.А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1978. – 159 с.
3. Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам / Г.А. Китайгородская. – М. : МГУ, 1986. – 176 с.
4. Кобзарь Е.И. Деловое общение. Конференции, встречи, переговоры / Е.И. Кобзарь, Н.А. Лешнева. – Х. : Торсинг, 1998. – 70 с.
5. Леонтьев А.А. Психология общения / А.А. Леонтьев. – Тарту : Тарт. ГУ, 1974. – 219 с.
6. Скалкин В.Л. Коммуникативные упражнения на английском языке / В.Л. Скалкин. – М. : Просвещение, 1983. – 128 с.
7. Тер-Саакянц Г.М. Применение ролевой игры / Г.М. Тер-Саакянц, Н.А. Красовская // Методика интенсивного обучения иностранным языкам. – К. : Рад. шк., 1988. – С. 194-208.
8. Фопель К. Психологические принципы обучения взрослых / К. Фопель. – М. : Генезис, 2010. – 360 с.
9. Black V. Speaking Advanced / V. Black, M. McNorton, A. Malderez, S. Parker. – Oxford : Oxford Un-ty Press, 1993. – 102 p.
10. Ladousse G.P. Role Play / G.P. Ladousse. – Oxford : Oxford Un-ty Press, 1992. – 181 p.
11. Livingstone C. Role Play in Language Learning / C. Livingstone. – London : Longman, 1983. – 127 p.